

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Николай Георгиев Димитров, член на научно жури в конкурс за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ на Мария Благоева Стойкова, докторант в докторска програма „Организация и управление на социалните дейности“ на ЮЗУ „Неофит Рилски“

Още в самото начало ще обобща, че представеният дисертационен труд, заедно със съпътстващите го автореферат и публикации на докторантката, напълно отговарят на критериите и условията, още повече – напълно са в духа на добрите практики, и даже в известна степен – с което изразявам и задоволството си и благодарността към Мария Благоева, че се е заела и е изпълнила задачата си много сериозно и с вещина – надхвърлят очакванията ми. Особено адмиравам стремежа към постигане на максимална научна адекватност, чрез осигуряването на завиден брой респонденти, чиито данни осигуряват безспорната стабилност на научните изводи в работата – цели 321 участници! Иначе: дисертацията е написана на 165 страници, конструирана е от увод, три глави, отделна част, в която са представени основните изводи от работата, заключение и отделно изведени приноси на научния труд, дадени са и данни за научната продукция на докторантката, приложени са резултатите от статистическите изследвания, както и Въпросник за оценка качеството на живот на възрастните хора с увреждания, ползващи услуги в общността. Цитирани са 249 източника (в т.ч. и 3 сайта), което е повече от удовлетворително, от които 55 на български, а останалите 194 – на английски език. Факт, който сам по себе си е безспорен белег на желанието на докторантката да не „затваря“ проблема само в границите на нашата държава, а да даде и допълнителни гледни точки, но и да си осигури още по-стабилна основа на дисертацията. По този начин теоретичният анализ се опира на съвременни гледни точки към социална работа с хора с увреждания. Искам да обърна и специално внимание на факта, че дисертацията е изключително грамотно

написана, граматически и стилистически коректна, не на последно място – и много четивна и поднесена на достъпен език, но в никакъв случай това не прави стила и изказа й ненаучни!

Оценката ми на научните и на практическите резултати и приноси на представената за участие в конкурса творческа продукция, конкретно – на разработката на тема „Ефективност на подкрепата за възрастни хора с увреждания в социални услуги в общността“ – е изцяло положителна!

Живеем в динамична среда с нестабилна икономика, която – за съжаление – вече десетилетия наред пречи на постигането на целта институциите, а и обществото, да осигури независим живот на хората с увреждания. Не трябва да се пропуска и фактът, че реализирането на каквито и да било мерки в тази насока изисква немалък финансов и човешки ресурс, а – смея да твърдя – липсват и достатъчно знания, които да зададат научно-практическата рамка на подобен процес. И точно това откривам реализирано в работата на докторантката! В работата ѝ виждам не само порива, не само умението да пише и да реализира научни изследвания, но и отговорния подход към един и деликатен, но и много сериозен проблем в страната ни. Като се фокусира върху представянето на ефективността на социалната подкрепа на възрастни хора с увреждания и „от двете гледни точки“ – и на бенефициентите, и на осигуряващите я – Мария Стойкова представя научно стабилен и практически полезен труд, чийто обект е социалната подкрепа на лицата с увреждания, а предметът на изследването – ефективността на тази подкрепа, както и факторите, които я обуславят. А целта на дисертацията е повече от заслужаваща адмирации – да се изследва степента на ефективност на подкрепата за възрастните хора с увреждания, която се предоставя в социалните услуги, от гледна точка на качеството на живота им.

Високо оценявам научните резултати и безспорно приносния характер на дисертацията. Приветствам подхода на докторантката и заставам зад мотивите ѝ да разработи осем въпросника, от които пет структурирани и три полуструктурирани, които изследват социалната

подкрепа, качеството на живот и самооценката, за да отговори както на целите на изследването, така и на специфичните характеристики на респондентите, които са с различен тип увреждане: физическо, интелектуално нарушение и психично разстройство. Диференцираният подход – смятам – е най-удачният и най-правилният в случая.

Ще си позволя, обаче, да маркирам няколко критични бележки и, на база на тях – да отправя няколко препоръки, без това да влияе на изцяло положителното ми становище за дисертацията:

1. Териториалният обхват на изследването е ограничен, от тук – и потенциално ограничаващ широтата на мащаба на приложимостта на резултатите от работата. Фокусът само върху 7 общини от Югозападният район можеше да бъде разширен върху по-голяма територия от страната.
2. Графичното представяне на някои данни (напр. Фиг. 1 на стр. 73 и Фиг. 5 – на стр. 78 и др.) само би подобрило оформлението на работата, ако би било прецизирано и без съпътстващите обяснителни текстове на английски, които програмата за статистическа обработка автоматично предоставя.
3. Бих препоръчал малко повече авторова смелост при интерпретацията на получените данни. „Телеграфното“ им представяне на някои места, ако би било обогатено с допълнителен анализ, би било още един безспорен плюс. Например (стр. 85): „Фигура 12 показва посоката на статистически значимото влияние ($Beta=0,376$; $t=3,87$; $p=0,000$) на променливата „Влияние на услугата върху здравето“ върху променливата „Здраве“. С нарастване на баловете по субскалата „Влияние на услугата върху здравето“ нарастват и баловете по субскалата „Здраве“.“
4. Лично мнение, без да ангажирам с него: в самостоятелни научни разработки аз лично препоръчвам избягване на формата „Ние“ и замяната ѝ с индивидуалното гледище (дори не и надличностен изказ), например (стр. 87): „Изследваме влиянието на факторите [...]“.

Използваме двуфакторен дисперсионен анализ [...]“. В крайна сметка – това е един заслужаващ адмирации личен труд и няма нищо лошо докторантката да не се стеснява от това!

5. Смятам, че има неволна замяна на думи в следното изречение (стр. 169): „Реализирано е научно изследване с комплексен характер, обединяващ теоретични и емпирични данни, резултатите от което могат да **информират** (по мое мнение следва да бъде „**формират**“) политиките за социална подкрепа и социално включване на възрастни хора с увреждания“.
6. В използваната литература е цитирана работа (№172) на Ochoa, S., Haro, J.M., Autonell, J., Pendas, A., Teba, F., Màrquez, F., & the NEDES Group. (2003), публикувана в „Schizophrenia bulletin, 29(2), 201-210“, без да е уточнено името на статията, което е: „Met and Unmet Needs of Schizophrenia Patients in a Spanish Sample“. Много се колебах дали да го отчета, но ми се струва не толкова критика или препоръка, колкото приятелска подкрепа и обръщане на внимание, в случай че – което пък и горещо препоръчвам – докторантката реши да издаде дисертацията си в помощ на хората от практиката.
7. В тази връзка – интересно четиво и вдъхновение за нея би могло да бъде и релевантната книга „Стигма и личностна биография“ на уважавания проф. Д. Градев.

По отношение на приносните моменти на дисертацията съм изцяло съгласен с изведените от докторантката. Налице е наистина мултикомпонентно изследване на ефективността на социалната подкрепа за възрастни хора с увреждания в услугите в общността в България, резултатите от което не само може, но и би следвало да формират политиките за социална подкрепа и социално включване на възрастни хора с увреждания. Безспорна ценност е разработената и апробирана собствена методика за събиране и анализ на данни, установяващи ефективността на социалната подкрепа за възрастни хора с увреждания, ползващи услуги в общността.

Преди да приключа, позволявам си – за което моля за извинение уважаемите членове на научното жури и самата докторантка – в лично качество да ѝ благодаря за усилията. И за това, че ме направи, макар и задочно, още веднъж част от проблемите на българската практика на социалната грижа и помощ, но и най-вече за това, че за пореден път – през няколкото момента на искрена тъга, която изпитах, докато чета дисертацията ѝ – изостри вниманието ми към, може би, по-глобалния проблем и по-правилния за решението на проблемите подход: в ролята ни на „браншовици“ (извинете за изказа!) да намерим начин и да помогнем не само на потребителите на социалните услуги, но още повече – и на специалистите, които всеки ден са не „на терен“, а напротив – на „бойното поле“. Защото – както е цитирано едно мнение в работата: „Тук се ровим в интернет, добре че са по-находчиви колежките и си търсим безплатни обучения, когато можем, се възползваме.“ (стр. 157)

В заключение бих искал отново да обърна внимание на реално постигнатите от Мария Благоева Стойкова научно-приложни резултати, да отбележа отново, че дисертацията напълно отговаря на законовите изисквания за такъв тип научни разработки, и в тази връзка да заявя еднозначната си положителна оценка и препоръката си към уважаемото научно жури да присъди на същата образователната и научна степен „Доктор“.

Благодаря за вниманието!

Дата: 21.04.2019

Член на журито:

/доц. д-р Николай Георгиев Димитров/